„ЗАСТАВА“ излази три пута у недељи: средом, петком и недељом.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 12 фор.
на пола године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец дана . . . . . 1 „
за Србију:
(у сребру)
на годину 120 гроша, на пола године 60 гроша, а на четврт године 30 гроша чар.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по количини врста или места које заузимају из оваких ситних петит слова, и за сваку врсту плаћа се увек по 6 новчића, а за жиг сваки пут бапка по 30 новч.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „Заставе“ у Нови Сад, у кући под бројем 11 и 12 у дунавској улици.

Рукописи не враћају се натраг.

БРОЈ 145. У НОВОМЕ САДУ, У ПЕТАК 100. ДЕКЕМБРА 1871. ГОДИНА VI.

У НОВОМ САДУ 9. декембра.

Како је у неку руку судба једног дела словенског племена сраела са судбом аустро-угарске државе, јер словенски народи чине већину становништа те државе, то је и по Србе, као једне гране тога великог словенског племена врло важно све што се на пољу јавног државног покрета у овој монархији догађа, те с тога и не треба да је чудо, што се српски листови, нарочито они који излазе у тој монархији, понајвише занимају пратећи развој и догађаје у унутарности ове монархије више можда, него што би се то у другим приликама могло одобрити.

Од тога, дал ће Аустрија као држава стати на основ државне мисли словенске, на основ федералистичан, или ће и даље гледати да се одржи на основу дуалистично-централистичном као што сад стоји, зависи њен даљи опстанак. Међу правим државницима, о томе и нема више спора; нужду таког препорађаја Аустрије само Немци у Аустрији, и њихова браћа Мађари у угарској неће да увиде, јер неће да се раставе са том примамљивом мишљу, да пусте из руку узде, којима притежу остале народе као подлогу за своје господство.

У тако званим меродавним круговима у Бечу, још се нису могли или нису хтели отрести од те предрасуде, која је код немачки уставоверaца корена ухватила, да се на име Аустрија на основу мисли немачког господарства у цислитавској половини државној, може и мора одржати. С тога је и напуштена политика Хохенвартовог изравнања са незадовољеним народима тамошњим и опет отпочет покушај утврђивања немачког господарства. Ову је задаћу као што се зна преузео Ауерспергов кабинет, и помоћу октројисаног изборног реда Шмерлинговог, помоћу јаког притиска, дакле силом покушава то министарство да задржи у рукама немачке мањине, узде државне управе над већином словенском, с тим што се мисли изнудити израз држављана у корист тога. То пак хоће да се учини тако, да претставништво држављана — као што иначе бива у правим земљама — само пристане на ону форму, коју влада нађе за праву. У овом случају влада хоће дакле да од држављана изнуди пристајање на постојећи централистички устав цислитавски, и с тога се и послужила споменутим сретствима и начинима, да би створила уставоверан рајхсрат, који би требао да је право претставништво народа у држави.

Све што је сили било у власти да учини, учинила је данашња бечка влада, само да би до своје већине у рајхсрату доћи могла, но и ако већ сад ликују листови уставоверне странке, јер се до сад при изборима показало да ће се некако моћи скрпити уставоверна већина у рајхсрату, то још није сасвим та већина и ујамчена. „Преса“ истина већ унапред рачуна, да ће у рајхсрату бити 100 уставоверaца, и 77 опозиционара. Али то није са свим сигуран рачун. „Фатерл“ који такође не вади цифре из облака, сасвим други рачун износи. По њему би имало доћи у рајхсрат свега само 78 централиста и то из долне Аустрије 18, из горње Аустрије 7, из Штајерске 11; из Шлезије 6; из Салцбурга 3; из Буковине 2; из Моравске 16 из Ческе 15, и то у случају, да конзервативно племство одржи победу у овим последњим земљама. Федералиста пак према овим новим изборима долази, из горње Аустрије 3; из Штајерске 2; из Тиролске 9; из Форарлберга 2; из Крањске 5; из Далмације 5; из Истрије 6; из Буковине 2; из Моравске 6; из Ческе 39; из Галиције 38, — то чини свега 117 федералиста. Дођу ли ови сви у рајхстрат, последица тога очевидна је. Изостану ли пак ови сви из рајхсрата, онда се рајхсрат не може ни састати, и влада опет мора пасти пре самог рајхсрата. Свакојако се дакле уставоверци немају чему радовати.

За Чехе и Моравце зна се да неће хтети у тај рајхсрат доћи, и по томе тај рајхсрат неће ни фактично бити представништво народа у држави. Што се Пољака тиче, ту се ржи, да ће они ући у рајхсрат, да буду судије између опозиције и владе, као што вели један њихов лист. Но и њихов улазак у рајхсрат није баш сигуран. „Газ. Нар“ вели да треба најпре причекати на исход избора по осталим круновинама, па тек да се онда претресе то питање: дал Пољаци да уђу у рајхсрат или не, јер се то зна, да док је Ласер у министарству, дотле неће влада Пољацима никаквих уступака учинити; с тога је нужно да Пољаци за тим иду да ово министарство оборе, и то да у обзир узму при решавању питања хоће ли Пољаци ићи у рајхсрат или не. Даље вели исти лист, да баш тако сигурно, као што држе уставоверци, није, да ће Пољаци доћи у рајхсрат, јер је делегација пољска прошле зиме на својој бечкој конференцији закључила, само онда слати заступнике у рајхсарт, ако се влада обвеже да ће предлог за изравнање са Пољацима поднети рајхсрату, и тај предлог у рајхсрату заступати. Како се ова влада није обвезала ни нашто, како је још скучила делокруг галичког министра, нема дакле никаква изгледа за Пољаке, и делегација мора остати доследна своме лањском закључку. — Дакле и тај ослонац владин није ујамчен, а уз то још су изгледи да неки земаљски сабори неће хтети бирати у рајхсрат заступнике, те ће се и тамо морати непосредни избори расписати, што ће опет састанак рајхсрата морати одложити на који дан. —

У Француској народној скупштини говорио је Тјер за премештај владиног становања у Париз. У подужем говору своме у том питању рекао је — као што се отуда телеграфише — да је ради лакшег прегледа ствари, нужно да се влада пресели, а олакшана јој је тиме и бржа радња. Сеобом у Париз, вели, да ни по народну скупштину нема никакве опасности, као што се неки плаше. Премештај владе у Париз подићи ће Француску у очима Европе. Париз је већ и тако млого изгубио од своје важности, не треба дакле још помагати да и даље опада, јер је опадање Париза убитачно по целу Француску. Доказујући, какве не прилике има управа отуда, што су јој поједини огранци тако јако раздељени, моли скупштину, да у тој ствари не изрече закључак докле га још једаред не саслуша. Судећи по овоме, Тјеру је јако стало, да се влада у Париз пресели.

Из Цариграда јављају, да је порта наумила подићи тамо универзитет и академију знаности и вештина. Оваке вести, које из други земаља кад стигну, побуђују у свету одушевлење, звече са свим смешно, кад из Цариграда долазе. Турска — и универзитет!

ДА ЛИ „РЕВИЗИЈА НАГОДБЕ?“

Речи „ревизија нагодбе“ употребљаване су приликом избора за садањи сабор од суптилнијих мађарона и неких званичника, који се њима у својим кандидатским програмима по свој прилици ради сачувања службе послужише. После их је кадгод спомињала загребачка влада, изјављујући, да се ни она не би начелно „ревизији нагодбе“ противила, не упустила се, да како, у сами меритум ревизије. Народна странка није никад спомињала „ревизије нагодбе,“ а бирала је њене пријатеље само онде, где није могла свога кандидата протурити, или где није имала свога кандидата. Можда је од овог једини изнимак загребачки посланик г. Крестић, кога је нар. странка као свога кандидата бирала, ма да се у своме програму за ревизију нагодбе изјаснио. У Срему не хтеде нар. странка да бира г. Живковића баш за то што је хтео „ревизију нагодбе.“ Толико дакле стоји, да нар. странка није бројала пријатеље ревизије за своје чланове, као што се слабо осврталa и на еманације загребачке владе, која је покушавала, да се тим приближи народној странци, или да ју испипа.

Услед тога не мало се изненадисмо, када у последњим бројевима једног гласила нар. странке, у хрватском „Обзору“ систематичне изјаве читасмо, у којима се преставља „ревизија нагодбе“ као жеља нар. странке. Ми смо потпуно уверени о чистоти намера Обзорових; ми знамо, да људе, који на том листу раде, води само чиста патриотска љубав, и са те стране могли би мирно примати оваке изјаве. Још више, ми можемо и појмити повод, који је могао да определи „Обзор,“ да без многог устезања прескочи преко провалије, која га је до последњих дана од „ревизије нагодбе“ делила. Мизерно стање земље, које сваким даном постаје не не сношљивијим, хрђа мађаронске ере, која све даљеље трује живац животних интереса народних, — то о су ствари, које лако могу да нагоне патриоту на попуштање, ако се њиме лакше и извесније додолази до лека за болесну отачбину. Али ми при свесвем том не видимо потребе ретиради нар. странкеке до „ревизије нагодбе.“ Ми ћемо са свим објектигивно да говоримо. Да видимо, шта значе управо ове речи: „ревизија нагодбе.“

Код сваког закона ваља разликовати два момента: његову формалну правоваљаност и фактично постојање. Оба ова момента могу али не морају бити у у свакога закона. А разлика између те две врсте закона јесте та, да формално правоваљан закон имаде за се већ у самом атрибуту правоваљаности садржано априористичко *признање*, дочим само фактично постојећи, само *трпљење*. Али и само фактиччно постојећи закон може накнадно да постане форм. правоваљаним, ако се накнадно на законити начин *призна:* Ratihabitio mandato comparatur, иначе ни како: Quod initio vitiosum, non potest tractu temporis convalescere. Само пак признање може да буде на два начина: изриком или ћутећки. Свако знаде како бива изрично признање; а ћутећки признаје се, ако онај, који има да призна, таково што чини, да противна странка из тога чина с разлогом судити може, да је први и збиља признао. Један начин таковог ћутећког признања каква формално незаконита закона јесте приступање његовој *ревизији*, јер ревизија каква закона *предпоставља* формалну правоваљаност тога закона. Ако дакле те правоваљаности дотле у закона не бешe, она је самим приступањем ревизији његовој ћутећки призната. Иначе не би ни када форм. не правоваљан закон после ревизије у *свима* својим опредељењима могао бити правоваљан, него би у једнимa и то ревизијом не дирнутим остао какав беше пре ревизије т. ј. не правоваљан, у другима пак ревизијом донесеним, правоваљан.

Из овога, *што рекох, јасно је*, шта је право значење „ревизије нагодбе.“ Приступањем ревизији нагодбеног формално не правоваљаног закона, признала би нар. странка накнадно ћутећки његову законитост, коју је до јуче порицала, а изрекла само *нецелисходност* појединих његових определења. То се порећи неда.

Ствар је по све наравна, да нар. странци стоји од воље, да овако ил' онако призна закон, који је форм. не правоваљан, а стварно њеним интенцијама по све противан. Али је друго питање, да ли нар. странка *сме*, да ли *треба* то да чини. Одговор на ова питања — то је нужна директива у позицији нар. странке напрема „ревизији нагодбе.“

Ја допуштам, да је у парламентарним стварима питање законитости ствар страначка. У извесним чисто страначким одношајима није оно чак ни ствар савести. Но није тако са свима питањима законитости. Имаде питања, на која одговарајући мораш да будеш веома скрупулозан. То је случај особито онда, када се оно односи на страначко станиште, и када прелази круг страначких одношаја. А ово је обоје код питања о законитости нагодбе.

Сумњам веома, да ће и ко хтети покушати да порече, да је досадање станиште нар. странке против октројци изборнога реда, на протест нар. странке у самом сабору против његовој законитости, и законитости његових закона, на иступање нар. странке из Рауховог забора, на изваньско држање њено на према том сабору, кога називаше „скупштином,“ „сабором мамелука, ћирица и т. д.“ „справиштем“ и т д. У опште, негација законитости свих Рауховим сабором донесених закона — то је чисто, јасно и прецизно станиште нар. странке за ове четир године мађаронске ере у двоједној или боље тронеједној краљевини. Питање законитости нагодбе уједно је дакле и питање станишта нар. странке, и у онај нар, у који нар. странка, у противном смислу, но што је до данас чинила, на-ањ одговори, изрекла је и своју осуду. Приступањем ревизији нагодбе учинила би нар. странка на самој себи неверу, погазила би право, на које се ослањала, погазила би морал, проиграла би вредност, коју је у поштеног света уживала, јер би досадањи свој рад и своје држање, диктирано самосвешћу и здравом лоћиком, а основано на законитости и праву, жигосала моментаним еманацијама пуке ћуди. А тога нар. странка неће, несме у интересу своме, у интересу саме ствари учинити.

Даље, у двоједној краљевини и нема друге странке (Мађарони могу се само онда називати странком, ако се завера неколико ефијалта сме називати странком), с којом би нар. странка у питању законитости нагодбе била у опреци и према којој би можда могла од свога станишта попустити. Него овде стоје у опреци два народа, две државе, Троједна краљевина и Мађарска, па ми непојимамо, од куда Мађарима право, да изнуђавају од нас признање од њи наринути нам закона, и којим образом ми за љубав Мађара да се бацимо блатом на образ свога народа. Та ми несмо лошији од Мађара, па када они нехтедоше шиљати заступнике у Белкредијево државно веће, где су могли оборити фебруарски устав само зато, што по њиховом станишту државно веће не беше односно Мађарске законито, што ми да напустимо своје станиште, да тим умилостивимо срца наших тирана, да нам пруже коју мрвицу од *нашега* хлеба? Исто и Чеси; што они не улазе данас у државно веће? што се кају и данас, да су и када седели у држ. већу? Ово су примери са нашом ствари скоро истоветни, па када из њих видимо, да и бољи и гори од нас чувају своје станиште, што да се ми обрукамо?

Али не само да не смемо, него и *не треба* да иштемо „ревизију нагодбе“. Ово је ствар политике. Они, који хоће ревизију нагодбе, наглашавају практичност, практичну политику. А шта је то практична политика? Практичан је политик онај, који знаде да употреби прилику, да ју исцрпе. Никада неће практичан политик задовољити се са честимичним задовољењем својих интенција, када му се пружи згода, да их у целости реализује; никада неће практичан политик платити мале добити великим жртвама; никада неће практичан политик чинити жртава за неизвесну добит. Па онда и практична политика мора да је основана на моралу.

Ако је то, што рекох практична политика, онда ми као практични политичари нећемо ни по што хтети ревизије нагодбе. Јер, и ако можда није прилика да можемо наше право у целости реализовати, али је за цело прилика, да ћемо платити малу добит скупим жртвама, да ћемо много жртвовати без изгледа на извесну добит, о моралу и не говорећи. Ја обраћам и опет пажњу на Чехе, у које се без зазора угледати можемо. Стоји за цело, да би се Чеси, да признају законитост државног већа, те напусте своје неоспорно државно право и задовоље се мало широм аутономијом, но што је данас имају, брзо и лако погодили са уставоверцима, — па јели и коме Чеху пало на ум таку политику предлагати, ма да би се њоме у нечем земљи помогло? А Чеси нису за цело непрактични људи. Па када нема Чеха, који би терао таку политику, што да ми то чинимо, ми, који смо у етнографском и и географском положају куд и камо од њих сретнији, који нисмо бројем мањи од њи, и који имамо своје државно право као и они. Или зар да се угледамо на несретне Пољаке, који политиком практичности, опортунитета, шта ли — дотераше до тога, да их свет само презирати или сажаљевати мора? Ми морамо терати само једну политику, а та је политика, наше право. По том праву смо ми слободан народ, самостална држава, која са Мађарском нема ничега заједничког, до ли заједничку крупу и династију. До нас и до Мађарске стоји, хоћемо ли или не и другојачије свезе од оне заједничке династије. Има ли интереса заједничког, има ли узајамне воље, можемо ступити у ужу реалну свезу. Али немамо нити ми, нити Мађари право, да силом један другог гонимо на одношај, који обојима није по вољи. Прошлост је показала, да имаде заједничког интереса; реална свеза постојала је осам стотина година. Г. 1848. раскинула је ту свезу, и она није ни дан данашњи *законито* обновљена. Настаје питање, хоће ли Мађарска, хоће ли Троједна краљевина данас ужу реалну свезу. Ако хоће, морају се слободно *споразумети*, неће ли, добро; оне немају једна с другом посла. Али хоће ли Мађарска да *диктује* ту свезу; хоће ли да хегемонише, да прпе свој интерес из наше штете, нашом крви да постиже *своје* цели, нашим новцем да диже *своје* благостање; хоће ли од хрв. краља да начини вазала мађарског краља; хоће ли једном речи за се господство, за нас ропство, — онда: apage! А хоће ли Мађарска у истину споразумљења, онда и сама мора повући нагоду од г. 1868., којом је Троједну краљевину увредила, а не сме тражити од нас, да ми против себи самима грешимо, да њене грехе оперемо. Ми нетражимо ничије милости, ми иштемо своје *право*, и наша је дужност оставити ово право неокрњено нашим потомцима, а не напустити га у целом и главном, да спасемо појединости и ситнице.

Али и сама практична политика, како ју пријатељи ревизије схваћају, не само да је непрактична, него и веома опасна. Вели се, мађ. влада ставиће признање нагодбе за „conditio, sine qua non“ даљем преговарању са сабором; не призна ли дакле сабор нагодбе, биће распуштен, а овом сабору био би задатак, пошто по то да се одржи. Ваља дакле да призна законитост нагодбе, или из-

рично или ћутећки тим, што ће искати ревизију њену, да би могао што од Мађара исканцити.

Остављајући на страну недостојност таке политике, питамо ми: јесу ли господа. која хоће ревизију, сигурна, да ће и збиља моћи што после признања нагодбе од мађ. владе исканцити? Ми допуштамо, да ће мађ. влада много обећавати, ако већ до сад није оним члановима нар. странке, који јој се приближише, што обећала. Али ди је, каква је, у чему је *гаранција*, да ће влада своја обећања испунити? Мађаре ваља добро познавати. Сви смо ми редом, који имамо с њима посла не једном од њих преварени, и ми имамо пуно разлога, да се томе недамо и од ове владе, која нашој ствари није ни мало пријатељскија од оне, која нам је ово несретно стање на врат натоварила. Нама се све чини, да гр. Лоњаи иде на то, да нар. странку наведе на признање нагодбе, као што хтеде с Бајстом увући у рајхсрат Чехе, па онда се можемо освртати за његовим обећањима. Timeo Danaos, et dona ferentes! А признамо ли законитост нагодбе, онда смо у руци мађ. владе, онда би остало ово исто стање, а ми себи избили из руку најсилније сресто, којим се против њему боримо. Ми се добро сећамо, како је жвалави „П. Лојд“ клепетао, да се уговор између Мађарске и троједне краљ. само саизволењем обају контрахената може изменити, и да другом контрахенту стоји у праву, да ренитујућу странку на испуњење обвезаности присили. Кад ово говори владин лист, док још постоји нагодба као октроj, шта ли ће тек чинити влада, кад ова нагодба постане законитом. Неће ли баш уступање наше Мађари тумачити као слабост нашу и још грђих срестава за остварење велике Мађарије латити се?

Осем тога ми би декретујућу ревизију нагодбе учинили такав правнички апсурдум, да би се морали стидити са неразвијености правна чуства у нас. Ко је још признао уговора, пре но што су утврђена поједина определења његова? Како ми можемо макар и у начелу признати савез са Угарском, пре но што смо по једним нормама нормирали тај савез? Не пружамо ли ми тим признањем савеза Мађарској, као физично јачој странци сресто у руке, којим ће нам она норме диктовати? То би било колико не патриотично, толико не дотупавно.

Па онда је време, да се и глас хвр. слав. крајине већ једном чује из загребачке саборнице, а тај глас нема за цело ни каква посла са „нагодбом.“

На послетку, рецимо, да би мађ. влада у истину хтела с нар. странком договарати се. Али ова влада, која је јасно и гласно у пешт. сабору рекла, да ће свом снагом ићи за тим, да status quo одржи, неће данас за цело изићи нар. странци тилико на сусрет. да јој ова узмогне, заборавив прошлост, руку пријатељски стиснути; у редовним околностима неће мађ. влада пристати на потпуно остварење програма нар. странке, оваког, какав је. Овај програм морао би се у многом и битном, и то не у интересу нашег народа модификовати. Стање, које би тада наступило, и ако би у нечем било боље од садањег, неби куд ни камо било таково, да би земљу унапредило.

Нема дакле ни једног разлога, који би говорио за ревизију нагодбе од г. 1868. Народна странка има са нагодбом посла само у толико, да ју подере, те можда по Жувићу Андрашији пошље, да ју овај прикључи дипломатском акту за Београд, Цетиње и Петроград. Сабор загребачки има данас да говори само са својим краљем, да му каже, како га је Андрашија приликом санкције нагодбе обманув, да му рече да хоће савез са Угарском, али савез, који се постиже слободном вољом и споразумљењем. Успеју ли крунски саветници и опет да обману круну, сабор ће да како бити растеран, али до нас стоји, да и по други, трећи и т. д. пут десавујирамо пред круном њене саветнике. Не помогне ли ни то, нас ће контумацирати. узимаће нам крв без наше дозволе, бираће наш новац, гониће нас изнимним стањима, политичким осудама и свима тим централистичко-јежовитским срествима. Јесмо ли ми народ, који носи с правом име народа, ми ћемо то све прекужити исто тако, кано и Чеси и изићи ћемо свеснији и патриотичнији, него икад. А можда је баш добро по нас, ако се овако збуде, — и морални свет је низ лоћичких узрока и последица. Било на послетку како му драго, ми смо тим начином сачували народну част, морал и право, а у том се састоји сав задатак наш.

Бранко Николић.

ПРВА ЕПАРХИЈСКА СКУПШТИНА У ПАКРАЦУ

дана 2. новембра 1871.

Послѣ свршеног призивања св. духа, отвори преосвештени г. владика Никанор ову прву епар. скупштину сходним за то говором (види подлистак. У.) и позове скупштину да избере једнога или два перовође који ће рад скупштински до конштитуисања њена бележити; усљед тога већином гласова буду изабрани за привремене биљежнике Андрија Бирач парох грђевачки и Петар Протић жуп. канцелиста.

Преосвештени г. владика позове биљежника да прочита имена свију позваних скупштинара да се види из конштитуованога броја присутних еда ли ће се моћи започети рад данас, или ће се морати одгодити до сутра док нестигну можда и они коих још нема. Од прочитаних 64 скупштинара, присутни су 42 а адсутни 22 међу којима је и школски референт Јован Бошковић, но за овога јави председник скупштини да ће на сваки начин можда још данас овамо приспети, као што је то телеграмом јавио.

Прото Мешић предлаже да се међутим док епар. скупштина нов пословник за се неизради, поприми пословник српског народног сабора у толико у колико и за скупштину важити може. Предлог тај примљен је већином гласова, и одма се избере на предлог проте Чуповића одбор од 9 лица, који ће прегледати веровнице и предлог свој скупштини поднети. У одбор тај избрани су: Петар Мајсторовић, Стојан Арамбашић, Милош Рајновић, Ђорђе Касалица, Лука Гвоздић, Василије Пауновић, Александер Вучковић, Ђорђе Лаћковић и прота Бабић. — Председник одложи сједницу дотле, док изаслани одбор са овјеровљењем небуде готов.

Послье једнога сата настави се јавна сједница и одбор изаслани предложи скупштини да се овјерове сви избрани, почем ни код једнога нема никакве примјетбе или препрјеке. Предлог тај прими скупштина једногласно.

Послье обављене верификације и конштитуисања скупштине приступи се к избору подпредседника и других частника, и за подпредседника буде изабран једногласно Г. Ружичић грађанин и подначелник Бјеловарски а привремени биљежници потврде се на предлог проте Чуповића једногласно за постојане.

Прото *Чуповић* предлаже да се избере одбор од 15. лица кои ће да предложи број чланова и лица за конзисторијум, епарх. школски одбор. — Прима се и у одбор тај изабрани су: Прото Чуповић, Бирач Андрија, Баришић Стеван, Поповић Александер, Лаћковић Ђорђе, Милетинац Никола, Вуичић Јован, Стојановић Никола, Витановић Тимотије, Бранковић Илија, прото Мешић, Миоковић Василије, Здјеларевић Јован, Бузаџић Михаил и Пауновић Василије.

Неимајући засада ништа више на дневном реду предсједник закључи данашњу сједницу у 2 сата по подне и закаже другу за сутра у 9 сати изјутра.

Друга седница 3. новембра.

Председник отвара сједницу и позива биљежника да прочита записник прошле сједнице. Записник се прочита и одостовјери.

Предсједник позива одбор петнајесторице да поднесе предлог свој скупштини.

Прото *Чуповић* чита од одбора петнајесторице предложена лица.

1. За конзисторијум 24. члана; од стране свештенства 16. и то: Пароси: Василије Пауновић Ратковачки, Максим Милановић Бодеграјски, Василије Миоковић Ст. Градишки, Танасије Миливојевић Лисички, Јоан Здјеларевић Добровићки, Илија Бранковић Клишки, Стеван Баришић Бастаиски, Јосиф Здјеларевић Пожежки, Михаил Бузаџић Болошачки, Јован Штековић Бјеловарски, Кирил Турало Грубишкопољски, Милутин Булић новосемански, Димитрије Бабић суботски, Јован Грубић слабоштински, Димитрије Протић шњегавићки и Емилијан Остоић слатински; — од стране свјетовних 8 и то: Јустин Кушевић из Окучана, Павао Павловић из ст. Градишке, Александер Поповић из Слатине, Константин Милић из Кућанаца, Никола Стојановић из Бучија, Александер Јанковић из Даровара, Никола Вишнић из Бјеловара и Тихон Деметровић из Писанице.

2. За епархиски административни одбор 24 члана; од стране свештенства 8 и то: Прото Чуповић, прото Бабић, пароси: Јосиф Буздумовић мељански, Никола Ракић пакрачки, Александер Вучковић доњански, Михаил Раданчевић пављански и Андрија Бирач грђевачки; — од стране свјетовних 16. и то: Антоније Антоновић из нове Градишке, Ђорђе Јагличић из Бодеграја, Ђорђе Касалица из Вођарице, Константин Поповић из Слатине, Јован Николић из Пакраца, Никола Корка старији из Пакраца, Стојан Арамбашић из Корита, Јован Драгичевић из Даровара, Петар Протић из Пожеге, Андрија Марковић из Бјеловара, Петар Божовић из Бјеловара, Танасије Добројевић из Грђевца, Јосиф Вучковић из Бршљанице, Никола Стојановић из Бучија, Петар Буздум из Бранежаца.

3. За епархиски школски одбор 18 чланова, од стране свештенства 2., прото Чуповић и прото Бабић; — а од стране свјетовних 13 и то: Јован Бошковић школски референт, Тимотије Витановић учитељ лисички, Лука Гвоздић учитељ Рогољски, Мојсије Баћић из Загреба, Андрија Бусија из Тојегљава, Андрија Секулић из Кућевца, Младен Михајловић из Брода, Ђорђе Лазић из Слатине, Танасије Марковић из Пакраца, Никола Карка млађи из Пакраца, Никола Добрић из Бјеловара Петар Деспотовић и Димитрије Јосић из Пакраца.

Предложена од одбора лица за конзисторију, епарх. адм. и епарх. школски одбор прима скупштина једногласно. За биљежника у сва три одсјека предлаже одбор протођакона Мирона Николића. — Прима се; а у смотрењу фишкала предлаже одбор: „да скупштина закључи и српски црквено-народни сабор замоли: да се плата фишкалу ове дијецезе повиси на 600 ф. а то из узрока тога, што нема ни овде у мјесту ни у цјелој жупанији овој српскога адвоката, а на основу годишњих 300 фор. није ни мислити да се може ко настанити овде, без тога пак управи дијецезе ове није ништа поможено.“ Прима се с тим да се дотичном мјесту саобшти.

(Свршиће се.)

ДОПИСИ.

У Карловцима на св. Николу 1871. Сви народи што су просвећенији и што више школа имају, са тим добијају више свести, више знања, постају више мислећи и увиђавни људи, те зато и теже да се унапреде, и тако тежећи напредку и бољку своме, раде на тим, да одклоне и одстране старе потребама неодговарајуће и преживеле се установе, пак онда ове да замену новим, које ће својим намењеним циљима и потребама боље одговарати. Једне од оваких старих установа беху наше старе конзисторије, које су обично од светила јавности крили свој рад, те тако по мраку судили и пресуђивали, и то обично понајвише „по благоводењу и благонаклоности“ својих предпостављених архијепископа и епископа или њихових додворника и рођака па и самих „ћатип-секретара“, о чему би се можда још који доказ дати могао, јер није ни ова песма бадава пре неколико година код нас спевана:

„Новак има четир вока
Ал и синка богословка
Прода Новак четир вока
Те направи синка за нарока.“

Но сада када су нове установе, нове конзисторије заменуле старе, сада држимо, да ће у њима завејати дух свести, правде и живља и боља воља за рад, сада треба да они, којима је народ своје поверење поклонио, то да свестним и поштеним радом оправдају, они ће радити, а народ ће судити.

Овде је „у архидијецези“ духовна конзисторија већ одпочела свој рад 4. новембра. Председавао је у одсуству администратора, подпредседник протосинђео — госп. Војновић, а присутни беху од свештеника: Г. Г. Милутин Петровић лаћарачки, Милош Петровић јарачки, Авакум Стајић румски, Милутиновић прота митровачки. Од свјетовних В. Николајевић из Даља, и Стеван Лазић као заменик Младена Коларовића, који је за времена јавио, да доћи неможе.

Ови су сви морали, пре него што су у дужност уведени, положити најпре заклетву, а за тим су у 10. сати одпочели седницу. — Овај је одсек своје послове за један дан свршио и разишао се кућама. Између прочих предмета, осуђен је и г. Пера Борковчанин, попа из Купинова на један месец дана затвора у Манастиру Јазку, зато, што није хтео саранити једног мртваца, те су га људи без његова опоја саранили. Да је ова конзисторија пре годину и више дана била, онда би ваљда и карловачки прота какву „мзду“ добио, што ону сироту жену није хтео саранити, него је без опоја сарањена. Но ваљда код нас неће више до тога доћи.

За овим је требао држати административни одбор своју седницу 18. новембра т. г. али није држао. У овај одсек спадају од свештенства г.г. Савковић лединачки, Тарбух белегишки. Од световни: Ђ. Матић из Каменице, Ј. Вуић из Ирига, А. П. Ђедовановић из Карловаца и Паја Јанковић из Пазува Старог. Паја Јанковић и Савковић нису били дошли, а нису ни јавили председништву за времена да неће доћи, јер оно што је г. Савковић у очи дана полазка у Карловце, јавио Ђоки Матићу у Каменицу, да овај јави кад оде у Карловце да он „неможе због великог блата и грлобоље доћи“, неможе се као пријава на време узети, те да би се могао заменик позвати. Паја Јанковић пак није никако ни јавио да неће доћи, ма да има у селу брзојав, зато су га присутни чекали до подне, држећи, да ће за цело доћи, јер да је препречен био, то би требало да је бар брзојавом јавио, да доћи неће, но он је то после рока на својих 8—10 дана учинио и извињавао се председништву што није могао доћи, које да је који дан пре одређенога дана учинио, могао би се позвати у замену који други, те неби они људи своје време бадава трошили и без икаква се рада разишли, те тако први одсек још није ни у дужности уведен, премда би требало да је председништво овај исти одсек за други који дан позвало, пак да га у дужност уведе, и да обави оне послове који су на њега спали.

Надамо се, да се овако шта неће у будуће догађати, и да ћемо знати свако од народа поклоњено поверење оправдати, јер ту осим болести несме нам блато сметати, или који кућевни посао, јер и они бирачи оставе многи свој посао те су се потрудили до биралишта, у нади, да ће и они, којима они своје поверење поклоне, то зајиста знати и уважавати.

Други административни одсек имаће своју седницу сада 16. дек. У овом су одсеку друга лица. Надамо се да неће ниједан изостати, а добро би било кад би још сви у вече пред 16. дек. дошли како би у јутру раније радити почели, јер сада ће бити предмета од две седнице.

Друга седница духовне конзисторије држана је 2. дек. присутни су били гг. Максимовић черевички. Руварац, прота Поповић карловачки, јереј Јовановић иришки, а од световних Лазић Стева и Симоновић из Каменице. Између прочега решено је да се г. Седемановићу пароху крњешевачком даде администрација у Попинци зато што му нарохију и свију топи вода ово већ две годинс, и што су се сада из његове парохије разселили више од 300 душа, јер је вода све потопила пак нити пиће за стоку нити хране за човека, — мора се дакле разсељавати. Администрација је под тим увјетом дата на време да Себемановић обавља и дужност у Крњишевци као својој парохији.

Јадна земља шта је дочекала са једне стране вода је дави, са друге стране насељавају сву бољу земљу и продају Немцима с' треће стране продају крајишко имање и шуме. — Мађари пак недају од тога крајини удела да се поплаве каналисањем опрости и да путове поправи, гди је сада „Мајне Либен унд Трајен Сербен“. За које потоцима крви пролисмо!

О школском одбору имам вам јавити да још није конштитујисан, но како чујем сазваће скорим г, подпредседник Војновић исти да се конштитујише, ал време је томе згодно јер сада су бар путови добри, а биће и посла да се ради.

Госп. администратор Стојковић бави се још горе у Будиму и Сент-Андрију,

У прошлу суботу имадосмо сéло у читаоници, као гости беху нам др. Милан Јовановић и др. Лаза Костић. Овај предложи да се што на овсеничку школу дарива а наша честита госпођица Анђелина

ПОДЛИСТАК.

ГОВОР

КОИМ ЈЕ ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНИ Г. ВЛАДИКА ПАКРАЧКИ НИКАНОР ГРУЈИЋ ОТВОРИО ПРВУ ЕПАРХИЈСКУ СКУПШТИНУ У ПАКРАЦУ ДАНА 2. НОВЕМБЕРА 1871.

Господо и браћо! Српски црк. нар. сабор закључио је да се заведу заступничства у свима дијецезама нашима и за ту цјел израдио је привремено „уређење епархија“ које је и Његово Величество прев. ријешењем од 29. маја о. г. премилостиво одобрити благоизволило.

По гласу тога уређења имају се држати у свакој повластичкој српској епархији митрополије карловачке и патријархата српскога скупштине епархијске, састављене и сазване засада онако као што је то прописано у истом уређењу саборском.

На том истом темељу састали смо се и ми данас први пут на овој првој епарх. скупштини нашој, да се посаветујемо и договоримо на што нам ваља тежити према данашњем духу времена, каква и која би средства могли и морали употребити ми у нашим околностима, да до сваке цјели своје поузданије дођемо и да тако започнемо у име божије на црквеном и просвјет. пољу народном заједничку радњу нашу.

Дабогме да би било тешко напред казати, а још теже и доказати код овог првог састанка нашег, како ће одговарати код нас позиву свом ова нова установа која топрв сада у живот ступа. Цвјету треба дана и топлоте да донесе рода зрелог. Дјетету треба година и његе да стане на своје ноге и развије самосталност духа и рада свога. И ова нова установа мора се развити и ојачати најпре у животу и у духу своме, да може радити с напредком и осигурати раду своме оне благодати коима је намјењена.

Али кад загледамо у листове прошлости наше и видимо на њима записане досадашње силне нужде и потребе, досадашње силне патње и невоље наше с коима се боримо од памтивјека за опстанак свој, а сјетимо се при том како смо се осврталі и осврталі сад на овога сад на онога тражећи и изгледајући узалуд да нам у тој борби ко други без користи своје и без штете наше притече у помоћ, и кад помислимо најпосље, да нам је била увјек најближа и најпоузданија помоћ она, која нам је долазила од поуздања нашег у бога и у себе саме, онда нема сумње да можемо поздравити и саму мисао епар. скупштина као изражено у разбистреној свијести народној увјерење о истини онога што су искусили и рекли већ одавна наши стари: *„Да нема своме без свога.“* Дакле да и ми у свима струкама и одношаима народног живота нашег сами себи помоћи и помагати морамо.

А до тог увјерења дошли смо и ми сами многим и дугим из немилих догађаја наших испљеним властитим искуством своим.

Но и поред тог увјерења нашег није нам надати се ни од себе самих бог зна каквој издашној помоћи за бољу и сретнију будућност своју ако нестресемо са себе духовног мртвила оног које нас притискује као отровном маглом оптерећени зрак у црквеном и просвјетном животу нашем, нити нам је вјеровати, да ће нам пријати и бити од користи каква му драго и чија му драго помоћ ако останемо у равнодушности оној којој није ни до каквог рада општег и узчамимо у немарности оној од које се угњили свака снага и воља за опште добро и заметне се најпосље у разузуреном духу непоуздање у себе и у силе своје; јер то су управ они велики непријатељи напредног живота народног кои леже као непролазне клисуре на путу што води к просвети и срећи, к напредку и поносу народном, а кад се спрегну с тим клисурама још и спољашњи непријатељски живаљи и удеси, ту је онда и пропаст готова.

Треба ли да буде то и код нас? Нетреба. —

Свладати дакле и поуклањати од нас те изнутрашње злотворе напредка народног — и заданути нас духом новог усталачкога живота, у коме би се заузимали слободно и радо за све оно до чега стои права срећа и слава народна — и у коме би одољевали свакој сметњи и тешкоћи, кадгод треба подпомоћи народном благостању: то је господо и браћо у првом реду и прва намјера епархијални скупштина.

Па одговоримо ли и ми тој спасоносној намјери, у сто добрих и по просвјетни напредак и по народну будућност епархије ове! Неодговоримо ли, наудит ћемо у том случају свакојако сами себи највише; јер ћемо заостати и поред епархијске скупштине наше, у свему иза друге браће наше и иза осталог напредног и сретног свјета, и сами ћемо бити криви том назадку своме, да нерскнем још засада и горем можда чему, што би нас могло снаћи одсада у мртвилу, равнодушности и немарности нашој.

Али као што нисмо били ни досада по слободној вољи својој равнодушни и немарни према сваком напредку своме и народном, тако нећемо, мислим ни одсада, ни народу своме задавати те жалости ни непријатељима поклањати те радости, да нађу тај последњи случај забиљежен у записницима епархије ове: призиваћемо и Бога и све друго, што се зове своје, у помоћ и употријебићемо све силе наше на то, да не заостанемо ни учему далеко иза друге браће наше, ако и неузможемо корачати напред у свему с њима напоредо. Ако и неузможемо — ако и неузможемо. —

Знам да нису повољне ни вама, као што нису миле ни мени самом те задње ријечи моје, али то нам непомаже ништа: што треба знати, то се мора и чути, а што треба чути, то се мора и рећи, јер ми несмијемо таити и крити од себе особито данас и овде, да су незгоде и тешкоће у сваком заједнич-

Ристић одмах на молбу присутних узме тас у руке те за час накупи 45 ф. 60 н. у банкама и 1 дук.

Живили и скупљачи и дариваоци; тако браћо то је боље него „новосадски кренцхен“ где ни једне српске игре нема а камоли српскога духа!

Уплаћивања на штедионицу напредују; уплаћено је досада преко 12000 фор. —

За порезу имамо војничку екзекуцију, при овој зими и злој години, заиста очинско старање за нас.

О нашој новој организацији писаћу вам други пут.

(β. β.) **У Липисци** 30. новембра. — У последњем мом допису говорио сам о Немцима; па и овај пут намеравам о њима нешто да проговорим, по не само сад, него и после ћу се више пута с њима забављати. Томе се не треба чудити, јер знате, Швабе су ми овде најближе. Па онда ја као мислим, да не ће ни вама бити неповољно, ако што више чујете о њима: та то је најпрви и најпросвећенији народ на свету — ако се не варам.

Последњи пут сам говорио више о „слободоугњетателној,“ а сад ћу више да говорим о „слободоподвизателној“ странци. — У Немачкој има као и у другим земљама више политични странака али све се могу у главном свести на две: на странку, која је уз постојећу владу, и на странку која је против владе. Прва се дели на више грана, али све се слажу у главном начелу: напредак (односно назадак) на основу постојећег стања; њима је *цар* други бог. Друга, тако названа *социјално-демократска странка* незадовољава се са постојећим стањем, него хоће радикално преустројење државе; она за цара као ни за какву монархичну владу не ће ни да зна. — Но да неби нашој браћи криво учинио, споменућу, да има још и *пољска* странка у Немачкој, али она и не спада међу *немачке* странке.

Прва странка је у великој већини, те с тога нетреба замислити на то, да ће се скоро државни систем променити, а најмање да ће се скоро у Немачкој *република* прогласити. Шта више, кад човек узме у обзир карактер свију Немаца у опште, имао би узрока да посумња, да би се икад *така* државна форма код њих могла завести, — кад би то од њих самих зависило. Не треба из вида испустити то, да Немци услед победа, које су под предводитељством својих владара и њихових наследника за ових 5—6 година добили, сад већма него икад тако рећи обожавају своје војводе, а нарочито наследника престола краљевине пруске и царевине немачке.

Друга странка је врло мала а уз то исто је најглавније, нема средстава у рукама, а кад би их довољно имала онда, какви су Немци, може се рећи, да је неби ни било, она би пристала уз прву странку. — Чланови друге странке су већином *радници* сиромашњи људи, а не капиталисте. Они при најбољој вољи не могу своје цељи постићи, јер су одвисни, и морално и материјално. Но они не губе наде него раде у свом правцу; они се надају, да ће кад — тад победа бити њихова; јер они хоће *напредак*, а напредак и то непрестани, то је *природни развитак човечанства*, као што наука доказује. — Не може се тврдити, да би победа ове странке био апсолутни напредак, али то се може рећи, да би било бар релативно неког напретка. — С тога држим, да ће вредно бити да више пута што год о овој странци јавим. Овде у Липисци је та странка понајбоље заступљена, и овде излази њен орган „*Народна држава*“, који особито странци уважавају с тога, што му се с обзиром на истинитост садржаја на њега могу више ослонити, него на све листове оне прве странке. Зато мислим, да не ћу погрешити, ако се при саопштавању њима послужим.

Не сећам се, да је у „*Застави*“ изишао *програм социјално — демократске радничке странке* овдашње, те с тога ћу га овде саопштити:

I. *Социјално — демократска радничка странка*, тежи за *устројењем слободне народне државе.*

II. Сваки члан социјално — демократске странке обвезује се, да ће свом снагом радити за ова начела:

1) Данашње политично социјално стање је у највећем ступњу неправично, с тога се треба с највећом енергијом против њега борити.

2) Борба за ослобођење радничких класа није борба за привилегије и преимућтва класа, него за *једнака права и једнаке дужности и за укинуће сваког господарења класа.*

3) Економска одвисност радника од капиталиста основ је ропства у свакој форми, зато социјално — демократска странка тежи за тим, да се *замени садањи производни начин* (система наднице) *задружним радом, како би сваки радник пун износ рада добио,*

4.) *Политична слобода* је неопходно нужни предуслов за економно ослобођење радничке класе. Социјално питање дакле *не може се оделити* од политичног, његово решење зависи од отога, а произвести се може *само у демократској држави.*

5.) Из разлога, што је политично и економно ослобођење радничке класе само онда могуће, ако ова заједнички и сложно ступа у борбу, прима социјално-демократска радничка странка јединствену организацију, но која и сваком појединoм даје могућност, да својим упливом за благо целине ради.

6.) Из разлога, што ослобођење рада нити је местна нити народностна, него је социјална задаћа, која обухваћа све земље, где има модерних друштава, сматра се социјално-демократска радничка странка, у колико задружни закони допуштају, као грана *интернацијоналне радничке асоцијације*, пристајући уз њене тежње.

III. Као *најближи* захтеви у агитацији социјално-демократске радничке странке иште се:

1.) Да се опште једнако непосредне и тајно право избора даде свима људима, почевши од 20. године, право избора за парламенат, за сборе појединих држава, за провинцијална и општинска заступништва, као и за сва остала заступничка тела. Избраним заступницима имају се довољне дијете дати.

2.) Да се уведе непосредно законодавство (т. ј. право предлагања и одбацивања) кроз народ.

3.) Да се укину сва преимућства сталежа, имања, рођења и конфесије.

4.) Да се заведе народна обрана место стајаће војске.

5.) Да се одели црква од државе, а школа од цркве.

6.) Обвезна настава у основним школама, и бесплатна настава у *свима* јавним заводима за образовање.

7.) Неодвисност судова, да се уведу поротни и стручни обртни судови, да се уведу јавни и устмени судски поступци и бесплатно правосуђе.

8.) Да се укину сви пресци, задружни и коалициони закони; да се уведе нормални тежатник; да се ограничи рад женски, а забрани рад дечији. Да се отклони конкуренција, која је слободним радницима казничним радом створена.

9.) Да се укину сви порези, па да се уведе једна једина прогресивна доходарина и наследствени порез.

10.) Државно унапређење задружности и државни кредит за слободне производне задруге под демократским гаранцијама. —

Из овога се могу видети начела ове странке, која само стручњаци могу свестрано испитати и довољно оценити. — Још ћу приметити, да су до сад поједина местна друштва стајала између себе у свези; но сад је полиција некојима то забранила, као што је то н. пр. код овдашњег липишчанског друштва пре неколико дана учинила. —

„Политика“ доноси вест, да порта намерава *тврдињу београдску* на ново посести; па каже, ако би се то обистинило, да би се решење источног питања одмах покренуло. Србија, вели, неби се сама борила, јер остала сродна племена славенска стоје уза њу. У том се позива на „Видовдан“, који вели, да би се онај јако преварио, који би рачунао на неслогу између Србије и Црне Горе. — Уз то се јавља, да ће се српско министарство а с њим и досаддањи правац у спољњој политици променити. Но ми знамо, да ово двоје у Србији бар за сад ни у каквој свези нестоји; јер за министре српске тако рећи и не зна, они су засенути од светлостти регената. По томе и кад би наступила променаа у министарству без икакве друге промене, то не бби имало никакве важности ни по унутарње а најмање за ванске одношаје.

Још ћу да споменем и једну *смешну* ствар. Немци ссе смеју патријарху цариградском, што је с горе заатонске дао донети појас св. богородице, да би из Царграда протерао *колеру*. Јест, ствар је заистга смешна, али није усамљена, па с тога није такко ни чудновата. Има и код Грка и код Словена, паа и код самих Немаца доста таких глупости. Такке ствари више су жалосне него смешне, јер слуте оббично за мерило народне просвете.

УГАРСКИ САБОР.

Седница од 24. новембра.

Пошто се неке ситније ствари обавише, пређе се на дневни ред, на коме стоји продужење генералне дебате о буџету, односно завршни говори појединих предлагача у буџетској дебати.

Кол. Гици као извештач мањине одборске, која је поднела одвојено мнење, побија преговоре који су чињени од неких говорника на то одвојено мнење мањине одборске, те вели да га министар није разумео или га није хтео разумети, кад је рекао да је он (Гици) против наоружања хонвида. Обраћа се за тим на приметбе Варманове ради програма финансијског, ког вели Варман да је мањина одборска требала израдити, те вели, да би и Варман, који се држи за практичног човека измејао мањину одборску да је ова то учинила. Кад Варман толико полаже на програм, зашто га није он начинио, те да земља види, како и она странка, којој Варман принадлежи, има људи, који су кадри једним програмом земљу у рај преобратити. Говорник и није хтео програм писати, него је само поднео одвојено мнење, које тражи, да се штедњом произведе равнотежа у државном газдовању. Говорник види да се и на тај начин не би дефицит избегао, али то је због тога, што мањина одборска није хтела брисати неке суме само за то, што поштује уставност (! У.)

Говорник држи, да дебате текућих дана нису остале без утицаја, како за земљу тако и за владу. Влада ће се морати обзирати на то, да земљу теретима не претовари, и да у будуће порезу праведније разреже; ако ова добата за овај буџет и неће донети плода, то ће га донети за идући. Опомиње владу да се што пре поврати са убитачног пута финансијске политике, којим је ударила.

Прелазећи на критику поједини предлога, који се у току дебате поднеше, вели да не разуме Милетићев предлог, да се влади не одобри буџет. Што је Милетић говорио о питању народности, то говорник не одобрава (верујемо! У.) јер по његовом мнењу држава неможе народносне захтеве испунити. (Гици је *Мађар исто као и Деак, ми то схваћамо да по њиховом мнењу не може* држава испунити народносни захтева, јер они држе да је држава угарска могућа само тако, ако Мађари у њој господаре; међу тим, ми се уздамо, да ће така држава *морати* испунити народносне захтеве, јер су ови основани на праву, а ово је јаче од сваке друге силе. У.)

Што се тиче Шимоњијевог предлога, и тога не може говорник усвојити, једно с тога, што се дебата о буџету не може одлагати, а да државна машина не застане, што би се морало догодити, да се тај израз неповерења прими а друго што млоги мотиви тога предлога, не спадају строго у круг саветовања о буџету. Међу тима мотивима један је и онај који говори о Чесима. Говорник мисли, да би по Угарску опасно било, кад би се због Чеха, Мађари омразили са Немцима.

И он је за то, да се угарска влада нема мешати у цислитавске ствари. Што се тиче одгађања хрватског сабора, то је истина, што је Шимоњи навео, али говорник држи, да с тим није угарски сабор неуставан, што у њему поред свега тога, седе хрватски заступници.

Он дакле у интересу непрекидног обављања државне управе неможе усвојити предлог Шимоњијев, али држи, да ће у течају дебате бити довољно прилике, да се даде садањој влади израз неповерења. Сад пак узима буџет за основу специјалној дебати.

Мадарас захтева, да председник, према закону од 1848. год. позове министре, да за време дебате о буџету буду у сабору. С тим што их нема ту, показују, да не поштују законе земаљске.

Ер. Шимоњи побија све, што се против његовог предлога износило, побија све разлоге министра финансије и завршује свој говор са препоруком свога предлога.

Мин. финан. *Керкапољи* одговарајући на Шимоњијеве разлоге вели, да Шимоњи црпи дата за своје разлагање из француски и енглески дела, што га онда наводи на погрешне закључке. Препоручује буџет.

Милетић не држи за нужно, наводити нове разлоге за потпору и препоруку своме предлогу, кад пређашње разлоге његове није нико ослабио. Препоручује свој предлог.

Председник пита, дал сабор усваја буџет за годину 1872., за основу специјалне дебате, или не?

Пре гласања узима реч

Др. *Св. Милетић* и захтева, да сабор пре гласања реши: дал' ће и хрватски заступници у овом сабору гласати или не? Он је тога мнења, да ће сабор решити, да они немогу гласати, јер у закону изравнања стоји изрично, да они чланови хрватског сабора, који ее шиљу у сабор угарски, у случају, ако би се хрватски сабор *„распустио“* могу имати гласа у угарском сабору дотле, док се други сабор не сазове и други заступници не изберу. Хрватски пак сабор није *„распуштен“* него је мирно разишао се, пошто му је рок истекао. Говорник предлаже, да сабор изрече, да хрватски заступници немају права гласања у овом сабору.

Председник вели, да то питање, које је предговорник заподео не стоји на дневном реду. Хрватски заступници имају у сабору угарском право гласа баш по закону о изравнању. Ако предговорник хоће да се то питање претресе, то нека поднесе предлог за одлуку, пак ће сабор решити дал ће се тај предлог ставити на дневни ред.

Кол. Тиса држи, да хрват. заступници могу имати гласа, јер по његовом мнењу закон то прописује.

Председник ставља на гласање питање о буџету, и пошто двадесет чланова крајње левице захтевају гласање по именце, то се исто наређује.

Од 242 оверовљена заступника гласају са „да“ 225, са „не“ 40; није било присутних при гласању 158. — С тим се прима буџет за основу специјалне дебате.

Фр. Деак вели, да пошто је дебата буџетска свршена, и буџет минис. унут. дела долази у специјалној дебати међу првима на претрес, то би добро, било, да се сад реши о предлогу Кол. Тисе, који захтева да се министар унутарњи дела стави под суд, због неоградски ствари. Он моли, да се дакле тај предлог стави за удућу седницу на дневни ред. (прима се.)

Пошто је још минист. председник Лоњаји поднео сабору све списе, који се тичу војене крајине, и сабор закључио да се исти штампају, закључи сабор, на предлог Кол. Села, да се све суме у буџету за војену крајину одређење, дотле не узимају у претрес, док не дођу у расправу минисатарски извештаји, који се у тим списима налазе — и с тим се седница сврши:

УСТРОЈСТВО СИРОТИЊСКЕ И ТУТОРСКЕ ВЛАСТИ

СЛОБОДНЕ КРАЉЕВСКЕ ВАРОШИ НОВОГА САДА.

II. ДЕО.

О руковођењу са сиротињским новцем.

(Свршетак.)

IV.

Годитњи закључак и проналазак сувишка у руковању сиротињске благајне.

70. §. На крају сваке рачунске године имају се свеколике књиге о активним и пасивним контама сиротињске благајне закључити, и на основу закључених књига има се с обзиром на новчани остатак, који се по закљученом дневнику покаже, целокупно активно и пасивно стање кумулативне сиротињске благајне изнаћи. У ту сврху имају се по образцима бр. 4. и 5. два особена исказа сачинити, у којим се активно и пасивно стање у почетку године, умножење и опадање, и најпосле главни успех рачунска свршетка изменути има.

71. §. При исказу активнога стања имају се изнаћи и исказати од утеклих камата оне, које се на најближу сљедећу годину односе, да би се по томе између активних и пасивних камата, што на текућу годину спадају, прави биланц донети могао.

72. §. На основу ова два исказа има се по образцу бр. 6. сумарни годишњи рачун зготовити, и у њему се има сувишак, што је руковањем кумулативне сиротињске благајне постао, изнаћи, који се последњи сматра као резервни новчани фонд, и на то употребљује, да се њиме подмире губитци, који би се можда догодили.

73. §. На рачун резервног новчаног фонда има се у пасивној књизи сиротињске благајне особена копта отвори, у коју се имају увести и трошкови, што су из резервног фонда подмирени.

74. §. У случају, ако би било у сиротињској благајни изузетно јавних обвезица, има се о њиховом активном стању особени исказ сачинити, и главни успех у годишњи рачун на овај начин увести.

II. ГЛАВА.

О РАЧУНОДАВСТВУ ПРИВАТНИХ ТУТОРА И СТАРАТЕЉА.

75. §. Сваки тутор или старатељ има за време од месеца јануара до месеца декембра закључно зготовити годишњи рачун о иметку, што је под његовим руковањем, и овај до краја фебруара месеца сиротињском столу на расположење предати.

76. §. Рачун приватних тутора или старатеља дели се на главне рубрике о примању и издавању, и по потреби садржава сљедеће рубрике, као: рубрику о броју исправе, о предмету, о готовини, о папирима од вредности, и рубрику о драгоценостима. У рубрику о папирима од вредности имају се уписати: обвезнице, менице, државни и кредитни папири, деонице, срећке, штедионичке књиге. Примање и издавање готовине има се по каквоћи текућег новца у рубрику готовине увести. Давање зајмова долази с оригиналном исправом заједно у рубрику папире од вредности као примање, а позајмљени новац има се у рубрику готовине као издавање ставити на против натраг враћени новац има се уписати у рубрику о примању, а оригинална исправа, што се на исти односи, у дотичну рубрику као издавање.

За овај рачун нуждан је даље исказ четврт-годишње или уобичајене кирије, имена кирајџија и закупника, доставерни преписи најамних и закупних уговора, о поседу треба да се искаже приход промена или други мањак, најпосле има се приложити премапризнаница сваке ставке примања, и признаница сваке ставке о издавању заједно са упутством на издавање, или се треба на ово позвати.

77. §. Основ првоме рачуну јесте најевник, односно дебна исправа, прву ставку доцнији рачуна заједно с главним иметком сачињава онај активни или пасивни остатак, што је услед претходног рачуна преостао, и што је по сиротињском столу констатован.

78. §. Ако је више њих сирочади или под старатељством стојећих у једној маси, има се иметак сваког појединог само у толико посебно исказати, у коликој не учествују свиколици подједнако у примању или издавању.

III. ГЛАВА.

ИЗРАЧУНАВАЊЕ ЗАКОНИТЕ СЕДМИНЕ.

79. §. Законита седмина иде само на чист приход. За чист приход сматра се оно, што по одбитку трошкова на уредно управљање добара и на исплаћивање терета, — овде се не подразумевају трошкови у корист особе сирочетове — од рачунске своте о издавању преостане.

80. §. Под трошковима у корист особе сирочади разумевају се: трошкови, што се на њихово васпитање, издржавање, на исплаћивање њихових дугова, на њихово лечење обрате, даље учињена издавања за осигурање њихових права, за користне уговоре, за нове набавке, најпосле трошкови за нова зидања, и судски трошкови.

81. §. Резервно главно постаје из годишњих 20% законите седмине, остатак утиче варошку домаћу благајну. Резервно главно, што се на овај начин из 20% законите седмине образује, има се цело обратити на опредељене годишње цели, и само у случају, ако се исто у течају године не би са свим изцрпело, има се следеће године с остатком као с главнином руковати, но камата се и у томе случају имају резервном главноме, које се те године образовало, и овим начином умножено резервно главно има се употребити по начину, као што је горе изложено.

ком послу код нас много веће, него ли код друге браће наше у осталим епархијама.

Ми нисмо у епархији нашој готово ниђе у таком положају, кои би нам олакшавао састанке и кроз то заједничке послове наше; живимо и станујемо понајвише у таким крајевима, ђе нетече, као у земљи објетованој мед и млијеко; — обрађујемо већом страном таку земљу, која нам готово ни у којој струци и врсти пољских послова ненаплаћује ни у полак муке наше; — у нашим рукама нема много таког богатства, одкога би могли излишити свагда на опште цијели своје онолико колико би нам кад требало, а да неодкидамо код сваке те прилике од уста својих и да неосјетимо после недостатка каквог у домаћем животу своме; — код нас је понајвише сиротиње и сиромаштва: сиромаштво нас сусрета у општини, сусрета у цркви, сусрета у школи, сусрета код сваког заједничког подузећа нашег, и прати нас као немила сена кудгод се макнемо и окренемо у животу нашем; — осим тога тишти нас још и друго сиромаштво. У нас нема ни по варошима ни по селима таквих црквених општина, које би нам могле предњачити у заједничким и општим пословима или великим бројем душа настањених у једном и једноставном мјесту, или на основу српске народности заведеним школама својим, или неколицином бар, ако не множином народних научењака и српских књижевних радина својих, општине наше састављене су скоро све из

1) Данашње политично социјално стање је у највећем ступњу неправично, с тога се треба с највећом енергијом против њега борити.

2) Борба за ослобођење радничких класа није борба за привилегије и преимућтва класа, него за *једнака права и једнаке дужности и за укинуће сваког господарења класа.*

3) Економска одвисност радника од капиталиста основ је ропства у свакој форми, зато социјално — демократска странка тежи за тим, да се *замени садањи производни начин* (система наднице) *задружним радом, како би сваки радник пун износ рада добио,*

4.) *Политична слобода* је неопходно нужни предуслов за економно ослобођење радничке класе. Социјално питање дакле *не може се оделити* од политичног, његово решење зависи од отога, а произвести се може *само у демократској држави.*

5.) Из разлога, што је политично и економно ослобођење радничке класе само онда могуће, ако ова заједнички и сложно ступа у борбу, прима социјално-демократска радничка странка јединствену организацију, но која и сваком појединoм даје могућност, да својим упливом за благо целине ради.

6.) Из разлога, што ослобођење рада нити је местна нити народностна, него је социјална задаћа, која обухваћа све земље, где има модерних друштава, сматра се социјално-демократска радничка странка, у колико задружни закони допуштају, као грана *интернацијоналне радничке асоцијације*, пристајући уз њене тежње.

III. Као *најближи* захтеви у агитацији социјално-демократске радничке странке иште се:

1.) Да се опште једнако непосредне и тајно право избора даде свима људима, почевши од 20. године, право избора за парламенат, за сборе појединих држава, за провинцијална и општинска заступништва, као и за сва остала заступничка тела. Избраним заступницима имају се довољне дијете дати.

2.) Да се уведе непосредно законодавство (т. ј. право предлагања и одбацивања) кроз народ.

3.) Да се укину сва преимућства сталежа, имања, рођења и конфесије.

4.) Да се заведе народна обрана место стајаће војске.

5.) Да се одели црква од државе, а школа од цркве.

6.) Обвезна настава у основним школама, и бесплатна настава у *свима* јавним заводима за образовање.

7.) Неодвисност судова, да се уведу поротни и стручни обртни судови, да се уведу јавни и устмени судски поступци и бесплатно правосуђе.

8.) Да се укину сви пресци, задружни и коалициони закони; да се уведе нормални тежатник; да се ограничи рад женски, а забрани рад дечији. Да се отклони конкуренција, која је слободним радницима казничним радом створена.

9.) Да се укину сви порези, па да се уведе једна једина прогресивна доходарина и наследствени порез.

10.) Државно унапређење задружности и државни кредит за слободне производне задруге под демократским гаранцијама. —

Из овога се могу видети начела ове странке, која само стручњаци могу свестрано испитати и довољно оценити. — Још ћу приметити, да су до сад поједина местна друштва стајала између себе у свези; но сад је полиција некојима то забранила, као што је то н. пр. код овдашњег липишчанског друштва пре неколико дана учинила. —

„Политика“ доноси вест, да порта намерава *тврдињу београдску* на ново посести; па каже, ако би се то обистинило, да би се решење источног питања одмах покренуло. Србија, вели, неби се сама борила, јер остала сродна племена славенска стоје уза њу. У том се позива на „Видовдан“, који вели, да би се онај јако преварио, који би рачунао на неслогу између Србије и Црне Горе. — Уз то се јавља, да ће се српско министарство а с њим

више или мање растрешених и обично од главне цркве и општине своје удаљених села, у којима су и саме српске куће наше размакнуте на гдекоји мјести надалеко једна од друге. — Ми немамо у епархији нашој српских главних школа, немамо српских реалних училишта, немамо српских народних ђимназија својих, немамо просвјетних фундација својих, изузимајући једну пре неколико година заведену препарандску, но и ова није могла доспјети до самосталности своје; у нас нема никаквог књижевног друштва српског, ни других каквих дружина склопљених за новчану или моралну потпору наука или другог каквог рада народног; код нас нема ни једне српске штампарије ни књижаре из којих би могли набављати и добијати брже и лакше и нижом цјеном српских народних књига и других штампаних списа, кои се употребљавају на различите цјели и потребе у цркви, у школи и у животу народном; — а то су господо и браћо према захтјевима данашњег напредног духа и времена велике оскудице и неимавштине, велике незгоде и неприлике, велике сметње и тешкоће, које нетиште друге браће наше готово нигде у тој мјери, у којој их осјећамо ми овде, и које се немогу и неће се моћи ни попунити код нас ни поуклањати од нас тако лако и тако брзо, као што би то ишло у корист напредку народном.

(Свршиће се.)

НОВИ САД 9. дек. По „Народу“ патронат новосадске гимназије држао је у уторак своју редовну седницу, у којој је са стране управе гимн. пријављено, да је проф. *Ђурђевић* учитељски испит из философијске струке за сву гимназију, а из других побочних у групу спадајућих предмета за нижу гимназију у Пешти положио. Узело се на повољно знање, и одређен је одбор, који ће изпитаним професорима на примљеном темељу плате одредити.

Даље је на предлог учитељског тела одређено, да они који приватно на овој гимназији испит полажу, од сваког предмета таксу од 2 фор. плате, а управитељу такођер 2 фор.

У погледу опраштања ученика од школарине примљен је предлог учитељског тела.

Учитељско тело предложило је, да се на попуну библиотеке, апарата, препарата и т. д. одреде ови извори: а., Уписна такса; б., Од закладе Михајловићкине 30 фор. 50 н.; в., Од обштине новосадске 200 фор.; па да се остави проф. телу, да они по потреби што им треба у овим струкама набављају, а сваке године рачун полажу; а такса што ученици на библиотеку за њих плаћају, да се на ову обрате. Предлози су сви уважени.

Од оставине владике Платона иште порезни уред 4000 фор. посмртине. Патронат је уток уложио на министра финансије, но буде одбијен, као што смо једаред јавили, јер је оставина старија од новога закона, који приватне заводе од те даће ослобођава. Патронат је на ново молбеницу на Њ. Величаство послао, да би се ова даћа одпустила. Решења још нема. Међу тим хоће порезно званије овршбу да води. За овај случај дано је упутство председништву.

Закључено је даље позвати проф. тело, да у течају 14 дана поднесу нацрт предлога, како да се гимназија организује, да патронат по том свој предлог о истом предмету уреди, и заједно са предлогом организације патроната самог обштини приобшти, како би се затим саборском позиву одговорило, и предлог о свему нар. сабору поднети могло.

Одређено је, да се куратори за један дан позову, да рачуне гимназијалне за г. 1870. од куратора Ђ. Шилића поднесене, прегледе, да их после патронат у претрес узети може.

— Истог дана после подне држао је школски варошки одбор седницу, да одреди пропорцију, у којој се дотација конфесионалним местним школама давати има, и да приреди буџет школски за год. 1872. Ту су била два мњења: једни су заступали начело, да се узме обзир на ова три фактора: порез, број становника и број за школу способне деце, па да се по примеру правична пропорција установи; други су мислили, да се ту једино по износу деце дотација одредити има. Први назор буде најпосле усвојен, и по том буде закључено, да се предложи да се за год. 1872. даде на школе 30.000 фор. Од ових би имало припасти Србљима: 14.000 фор.; Католицима: 6250 фор.; Евангелицима: 1875 фор.; Јевреима: 1500 фор.; сједињеним грчкокатолицима 500 фор.

НОВИЈЕ.

Беч 6. дек. Престолна беседа, којом ће се отворити рајхсрат зготовљена је; у њој ће се споменути пријатељски одношаји са свима страним силама, даље ће се финансијално стање монархије преставити као врло повољно. Оно место у престолној беседи, које говори о одношају према страним дворовима, договорно је између Андрашија и Ауерсперга удешено.

Праг 6. дек. Велепоседници јако учествују у изборима за рајхсрат. Уставоверацa међу њима има 95, феудалаца 116. Изгледи су, да ће феудалци одржати победу при избору.

Љубљана 6. дек. Већина словенског сабора закључила је неслати заступнике у рајхсрат, и уједно уништити љубљанске изборе.

ИЗЈАВА.

„Застава“ је донела у свом 144. броју под Новим Садом белешку у којој нас непознати писац на такав начин вређа, да несмемо пропустити у интересу наше части и из поштовања према нашим пријатељима и познаницима, са којима у додир долазимо следећу изјаву дати.

Више пута и са више страна смо били позивани, како би лепо било, да се при приређивању забава у овој вароши не обзире на трвење народности међу собом, него да се забаве само ради *забаве* приређују.

Ту идеју пред очима имајући, сложисмо се доленодписани, да приредимо шест игранака и да на исте позовемо овдашње становништво без разлике народности, и тога ради закључисмо неметнути у ред игара никакве народне игре него само онакве, које нису народне и које се свуда као ненародне играју.

Да се подмире трошкови, које би ове игранке стале, позвасмо овдашње млађе људе, да саучествују са опредељеном свотом, рекавши им да ћемо „целу варош без разлике вере и народности“ позвати.

Ова је наша намера, као што из поменуте белешке видимо, не само хрђаво примљена, него још горе осуђена, јер нас господин писац означује варалицама и људима без карактера. Осим тога још људима, који никаковог човечанског осећаја немају, и односно таковима, који свој народни поносе ногама газе. —

Тешко, врло тешко на такове увреде мирно одговорити, али осећајући нашу савест од тих нападаја чисту и погледом на изображење, по ком се људи данас карактеришу, несмемо и нећемо да се огрешимо о законе пристојности и да у погрешку наднемо враћајући мило за драго.

Сви који нас познају, познају нас, а с поносом можемо рећи и поштују нас, као људе који никада нису дали повода да се ико икада посумња о чистоти њиног карактера и о њиовој части, а односно о нашем народном српском осећају.

Што се тиче „онога од нас“ који је друге „наивне, несмислене“ завео, то одбацујемо ту бедњу ма кога се од нас тицало тиме, што изјављујемо, да сваки од нас и сви заједно знамо шта се радило и ради.

Свој опој господи, која нису овим начином приређивања игранака задовољни, јављамо, да смо увек готови новце им вратити.

Завршујући ову нашу изјаву, изричемо још и то, да се у никакву полемику у овој ствари упуштати нећемо.

У Новоме Саду, 8. (20.) децембра 1871.

Ђ. Мачвански, Мита Кода, Фр. Петровић, Јохан Валтер, Лудвиг Цетел.

(Пуштамо ову изјаву у лист задржавајући себи да првом приликом на њу учинимо своје приметбе, што нам сад одмеран простор листа не допушта. Ур.)

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Књига, која је тајно и јавно од калуђера и себичних мрачњака гоњена и нападана, а од истинских пријатеља народа, напредка и стварности, који је прочиташе, млогим писменим и јавним, у „Трговачком Гласнику“ похвалама почаствована:

„ПОКУШАЈИ
ЗА
НАРОДНО И ЛИЧНО УНАПРЕЂЕЊЕ“,
од архимандрита Пелагића,

може се добити код г. Ратковића у Новоме Саду, код г. Валожића и „главног књижара“ у Београду, и код Каменка Јовановића у Панчеву.

Садржај је књиге овај: Двије-три рјечи у напријед. — Неколико рјечи укупном народу српском на велики петак. — Србину и Српкињи. — Ђацима — подмладку свеколиког Српства, што и за сваку душу српску врједити може. — Српкињама пјелокупног Српства. — Све-српским општинама. — Трговцима и занатијама. — Главарима цркве српске. — Учитељима и свећеницима. — Српским књижевницима. — Српским родољубима. — Српским љекарима. — Одбору за подизање споменика кнезу Михајилу. — Хришћанским представницима у турским судовима, што и за сваког другог важити може. — Пашама и окружним заповједницима. — Мојим земљацима жабарцима, што и за остале тежаке врједи знати. — Онима, што ме у печему осуђују. — Крштеним поборницима корана. — Неким европским наученцима. — Хвалцијама Грка. — Подсказивачима (шпијунима.) — I. дио: Карактери. — Необични догађаји међу ђацима и наставницима. — Радинка и помодарка, или: Тежње и разговори узоритих и штетних Српкиња. — III. дио: Питања и одговори. — Зачини и пабирци.

У похвалу те књиге ништа говорити нећемо до само, поврај њеног садржаја и вишереченога, навешћемо, да је у Јагодини преко 60. уписничких књига још су захтјевали у Шабац такође, а у Крагујевцу било је преко 150. уписника па још су 50. комада ваљана браћа захтјевала.

У Дубровнику пак ваљани Србин Милош Добрата по трећи пут захтјева, добавља и разпрода.

ДЕВОЈАЧКИ СВЕТ.

КЊИГА ЗА ОДРАСЛЕ ДЕВОЈКЕ.

ОД МАТИЦЕ СРПСКЕ СА 20 ДУКАТА НАГРАЂЕНА.

Под овим насловом скоро оглашена књига угледала је ових дана свет и ми је нашем читавом *женском свету* најтоплије препоручујемо, јер ће у књизи поуке и забаве наћи.

Наш женски свет показаће код ове књиге најбоље колико српску књигу цени и да ли су они силни прекори наши књижевника основани или не.

Наруџбине се шаљу из *Аустрије* на нас а из *Србије* на администрацију „Младе Србадије“ у Београд. У Аустрији шаљемо књигу с платом у наточ (per Nachnahme) а у Србији где те поштанске установе нема, нек изволе п. н. предбројници новац *наиред* администрацији „Младе Србадије“ приполати. *Цена је књизи* ф. 1 — или 11 гроша, а на 10 књига даје се 1 на дар.

У Панчеву на Митров дан 1871.

Јовановић и Павловић.

*) Уредништва српских и хрватских листова умољавају се да овај оглас прештампати изволе.

РУЂИН.

РОМАН ОД ИВАНА С. ТУРГЕЊЕВА.

То је наслов књизи, што сам је превео с рускога језика, и што сам је науман да пустим штампом у свет.

Ко се ијоле обазирао по нашем књижевном врту и ко је ијоле пратио, којим правцем полазе наши писци, тај је могао одмах на први поглед опазити, да особито у забавној књижевности јако храмљено и да за сада никако не можемо ни надвладати ту недоскудицу. Па чиме да се помогнемо, чиме да испунимо ту ужасну празнину? Докле не буде у нас писаца забавних дела, како их имају други сретнији народи, донде не можемо ничим другим, него одабраним преводима из страних, а особито из словенских књижевности. Из словенских књижевности већ и за то, што су нам и назори и живот им много и много ближи и разумљивији, него назори и живот осталих страних народа, а после и за то, што помоћу таквих превода добијамо прилике, да колико толико из ближе упознамо своју по крви браћу, које нам је од потребе особито данас, кад стојимо на прагу решења свесловенског питања. Ето томе желим да припомогнем што и ја овим својим преводом, кога навалице узех из руске књижевности, јер Руси јесу и остаће најглавнији фактор у решавању тог великог питања. А што баш Тургењева узех, то ће ми свак одобрити, који зна, да је *Тургењев такав писац, коме ћеш тешко наћи пара у свету, а некамо ли у Русији*, и кад речем, да баш за **„Рођина“** вели славан немачки критичар *Јулијан Шмит, да тако мајсторски израђена характера, као што је „Рођин“, нема у свој немачкој књижевности.* За то се надам, да ће ми српска читалачка публика, а особито она, која је већ имала прилике, да чита Тургењевљев „Дим“ и „Очеве и децу,“ бити при руци у издавању овог мог превода.

Књига ће изнети 13 до 15 укусно штампаних табака, као што то израђује наша народна штампарија, а цена је према томе тако малена, да већ мања не може ни бити, на име **50** нов. а. вр. јер ја не тражим од туда за себе никакве хасне, него само да могу претплатом исплатити трошкове око штампе и разашиљања књиге.

Новци се полажу напред, али ко воли, може се само пријавити, па ће му се после књиге отправити per Nachnahme. Новци и пријаве шиљу се г. *Арси Пајевићу*, фактору српске народне задружне штампарије у Новоме Саду, који и јемчи за новце. На 10 књига иде једна на дар.

Књига се већ у велико штампа и биће за неколико недеља већ и готова, за то нека се претплатници и предбројници јављају, док је за времена, јер се књига не штампа у много примерака.

У Новоме Саду 7. декембра 1871.

ВЛАДАН АРСЕНИЈЕВИЋ.

ПОЗИВ
НА ЈАВНА ПРЕДАВАЊА У НОВОМЕ САДУ.

Јавља се поштованој публици, да ће *четврто* јавно предавање бити у недељу 12. (24.) децембра о. г. у дворани „срп. друштва за радиност“ и да ће том приликом говорити *Емил Чакра* о томе: **„Како смо били, каки смо сад.“**

Почетак је предавању у 6 сахата после подне.

У Новоме Саду 9 децембра 1871.

Одбор за јавна предавања.

ПРЕТПЛАТНИ ПОЗИВ
НА ТРИДЕСЕТ ПОЗОРИШНИХ ПРЕДСТАВА.

Цена седиштима у претплати:

I.	Седиште у кругу	20 ф.	— н.	а. вр.
II.	„ првога реда и на страни	17 „	50 „	„ „
III.	„ другога реда „ „	15 „	— „	„ „
IV.	„ трећега реда „ „	12 „	50 „	„ „

Цена седиштима ван претплате и на каси:

I.	Седиште у кругу	1 ф.	— н.	а. вр.
II.	„ првога реда и на страни	— „	80 „	„ „
III.	„ другога реда „ „	— „	70 „	„ „
IV.	„ трећега реда „ „	— „	50 „	„ „
V.	Стајање	— „	40 „	„ „
VI.	Галерија	— „	20 „	„ „
VII.	ђаци, деца, али само уз своје родитеље, и војници до наредника плаћају	— „	20 „	„ „

Претплату купи Корнео Јовановић, члан управног одбора и Светозар Крестић, новчар народног позоришта.

Претплата се полаже у двапут: прва половина при уписивању, а друга половина при петнаестој престави.

Улазнице се продају на дан представе у позоришној писарници (у стану матичином) од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а од 6. на каси.

У овој ће се претплати претстављати *најмање петнаест посих комада.*

Прва ће представа бити чим буде нова зграда готова, од прилике пред божић.

Уједно се јавља поштованој публици, да ће за време трајања позоришних представа у Новоме Саду излазити позоришни лист на по табака на фином папиру сваки пут на дан представе. Тај ће лист доносити позоришна дела, приповетке, позоришне критике, позоришне новости, позоришне објаве и у опште све ствари, које се тичу позоришта.

Лист ће издавати српско народно позориште, а уредник ће му бити *А. Хаџић.*

Цена је листу за Нови Сад на месец: 40 нов. а. вр. а на страну 60 н. а. вр. Поједини број продаваће се по 5 н. а. вр.

Лист ће овај излазити у место досадањих позоришних објава.

Претплату на позоришни лист купи Корнео Јовановић и Светозар Крестић, а моћи ће се претплатити и у позоришној писарници (у стану матичином) сваки дан кад почне лист излазити.

Први број за углед изаћи ће за десетак дана.

У Новоме Саду 30. нов. 1871.

Управа српског народног позоришта.

ПОНОВЉЕН ПОЗИВ
У СКУПШТИНУ
ЗАДРУГЕ ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ.

Пошто се на данашњи дан заказана скупштина задруге за српску народну штампарију није могла држати јер се није искупио толики број чланова, колико је по основним правилама нужно, да би скупштина могла одлуке доносити: то се у смислу §. 20. основних правила по ново заказује скупштина на дан **30. децембра (11. јануара н. р.) у 3 сата после подне у дворани „Матице Српске.“**

У смислу основних правила задружних ова ће скупштина без икаква даља обзира, ма колики број чланова се искупио, правоваљано решавати о предметима, који су први пут били стављени на дневни ред.

Предмети су ти ови:

1. Предлог одбора, да се изда позив на уплату једног дела од друге половине улога.

2. Предлог за некоје измене у основним правилима задружним.

3. Предлог одбора у погледу управе са штампаријом.

Из одборске седнице задруге за српску народну задружну штампарију, држане у Новоме Саду, 2. (14.) децембра 1871.

✝

Сви пријатељи народне просвете и народног напретка позивају се на парастос који ће се давати у суботу 11. (23.) децембра о. г. у саборној цркви у 11 сах. пре подне у спомен народном добротвору

СТЕВАНУ ПОПОВИЋУ,

који је све своје имање у Вршцу оставио српском народном позоришту.

О парастосу ће певати срп. народна позоришна дружина, а говориће А. Хаџић, пр. управљач српског народног позоришта.

У Новоме Саду 7. децембра 1871.

Управа срп. народног позоришта.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

Сисак 5. дек. (Шинуша и друг.) Шеница је, без да се живахније тражи, у финијима врстима напредна, дочим се у лаганијима врстима једва одржава. Прометнуто до 4000 вагана, а цене су следеће: Прва бечејска и марошка роба 84½ до 86 *ф.* по 7 ф. 30—40 н. потиска 83½ до 86 *ф.* по 7 фор. 10—15 н. 82—86 *ф.* по 6 ф. 90—95 н. а 80—86 *ф.* по 6 фор. 70 нов. и панчевачка 79—80 *ф.* по 6 ф. 30 нов.

Кукуруз је такођер у напредном мнењу, чему много придонаша што готова роба све на мање долази, и што је бродарење услед наставше чврсте зиме обустављено. Данас се држи здрава банацка роба по 5 фор. а продано је и од придошле нове свеже робе до 3000 вагана на 86 *ф.* по 4 ф. 30 н.

Јечам се све једнако тражи, и држи се добра циварска роба 68—70 *ф.* по 3 ф 20—30 н. а лаганија за крму на 70 *ф.* по 3 ф. 80 нов.

Зоб је врло чврста, и вреди хрватска роба 3 ф. 90 н. до 4 фор. а босанска у транзито 3 ф. 50—55 н. бечки цент.

Воде, носе понешто леба, а време је чврсто зимско.

Пешта 6. декем. Радња је данас била тиха, јер млинови слабо куповаше. Промен на 15.000 мер. Довоз слаб, цене не промењене.

Бележено је:

Шенице потис. 87½ *ф.* 7 ф. 80 н. 85¾ *ф.* и 85¼ *ф.* 7 ф. 66 н., 85 *ф.* 7 ф. 51 н., 84 *ф.* 7 ф. 35. н., 84 *ф.* 7 ф 44. н., 84½ *ф.* 7 ф. 37½ н., све на три мес. — пештанске 85 *ф.* 7 ф. 50 н., 85 *ф.* 7 ф. 55 н., 85 и 83 *ф.* 7 ф. 47½ н., 84½ *ф.* 7 ф. 42½ н., све на три мес. Столно-беогр. 82¾ *ф.* 7 ф. 32½ н., 79¾ *ф.* 6 ф. 85 н., све на три мес. и по ц. центи.

Раж 77—80 *ф.* 3 ф. 85 н., за готово.

ИЗВЕШТАЈ
О РАДЊИ ПАНЧЕВАЧКЕ ШТЕДИОНИЦЕ ЗА НОВ. 1871.

Примање.

Готовина за 1. новембар	34.207 ф.	26 н.
Улози	152.642 „	62 „
Уплаћене менице: обичне	108.468 „	— „
„ „ вересионичке заједнице.	26.100 „	— „
„ „ реесконтоване	101.535 „	— „
Есконт меница обичних	3.232 „	04 „
„ „ вересионичке заједнице	1.108 „	37 „
Уплаћене вађевине	1.950 „	— „
Камата на вађевине	50 „	19 „
Камате зајмова на непокретности	244 „	21 „
Уплата у гарантни фонд вер. заједн.	225 „	— „
Наруџбине	9.325 „	70 „
Трошкова	15 „	77 „
Камате реалног кредита	5 „	02 „
Писарине	3 „	— „
Веровници	11.751 „	31 „
	450.863 ф.	49 н.

Издавање.

Враћени улози	126.871 ф.	79 н.
Камате на улоге	920 „	36 „
Есконтоване менице обичне	121.425 „	44 „
„ „ вересион. заједн.	40.565 „	— „
Плата	246 „	66 „
Трошкови	272 „	42 „
Реал-кредит	3.000 „	— „
Вађевине	1615 „	— „
Наручбине	2 „	50 „
Делимак за год. 1870.	8 „	50 „
Есконта ресконт. меница	25 „	07 „
Дужници	130.650 „	81 „
Готовина за 1. декембар 1871.	25.259 „	94 „
	450.863 ф.	49 н.

Панчевачка штедионица.

КУРЗ ОД 7. ДЕКЕМБРА.

Сребро — — — — — — — — — — — —	116.75
Дукати — — — — — — — — — — — —	5.56

ОГЛАС.

Здрави зуби!

За чишћење и сачуване зуба и зубњег меса најбоља је **анатеринска вода за устa** од др. Ј. Ђ. Попа, прак. зубњег лекара у Бечу, варош, Богнерова улица бр. 2- јер је врло тешко наћи какво друго сретство за сачуване зуба, уклоњење стреша, зубњих болова и трулости, и ова зла (ако се већ и појавила се) после кратког употребљавања ублажује и сасвим одстрањује бол. Цена 1. флашици 1 ф. 40 н.

МОЖЕ СЕ ДОБИТИ: У Новоме Саду у апатеци К. Б. Грозингера; Морица Брамера апотекара код светога духа. Љубомира Стефановића („код три главе шећера“); у Тителу: Тиме ђорђевића и др.; у Београду: Секулића апот. и Д. Милутиновића апот.; у Панчеву: В. Х. Графа апот.; Николић и Димитријевић, Јовановић и Јанковић; у Митровици: Цајзбергера апот.; у Вуковару: Т. Станића, Крајчовића апот. и ф. Кирхбаума апот.; у Сомбору: Фајфијанес-а нећака, Поповића и Р. Хајидлхофера; у Осеку: Рибцурда апот. Херперова сина; у Вел. Бечкереку: Д. Дајча синови, Калперова апот., Ј. Белеи; у Петроварадину: Деодата апотека; у Карловцу: Медерова апот. и код Беница: у Валпову: А. Сесцати апот.; у Земуну: код Д. Јовановића сина; у Пардању: Гитнерова апот.; у Футогу: Цвик апот.; у Паланци: Хирлековић апот.; у Петровцу: Ференц апот.; у Карловцима код Штрасера; у Илоку: Ласло апот.; у Темерину: Шлид апот. у ћули: Хајнер апот.; у Червенки: Доминић апот. (3-3)

Властник и издаватељ др. Свет. Милетић. Одговоран уредник Стеван Поповић. Српска народна задружна штампарија.